

RISKBEDÖMNING FÖR VATTEN I ODLINGSFÖRETAG

Odlaren har alltid ansvar för att det vatten som används i produktionen inte medför en livsmedelsrisk för konsumenten. Med ansvaret följer att man ska kunna visa att man försökt bedöma om det finns några risker förknippade med det vatten som används. De användningsområden som ska bedömas är:

- bevattning,
- behandling med växtskyddsmedel, som blandats ut med vatten
- sköljning, tvättning, duschning och spritning av färdiga produkter
- rengöring av utrustning, material och arbetsytor som kommer i kontakt med färdiga produkter.

Denna checklista ger riktlinjer för hur man kan bedöma och hantera de risker som förknippas med användning av vatten i ett odlingsföretag.

UNDANTAG FRÅN RISKBEDÖMNING FÖR EN DEL VATTENKÄLLOR

I en del företag används dricksvatten från allmänna/ kommunala vattenverk i hela eller delar av verksamheten. Den/ de delar av verksamheten där sådant vatten används kan undantas från riskbedömningen under förutsättning att

- ledningssystemet från anslutningspunkt till användning inte bedöms försämra vattenkvaliteten
- vattnet inte lagras i en reservoar innan användning

Egna vattenkällor kan också bedömas som säkra, t.ex. borrhållar, om de säkrats från infiltration och om de under flera års drift visat sig ha en stabil hygienisk kvalitet, som verifieras med analyser från godkänt laboratorium.

Även om vattenkällan alltså kan bedömas som säker ska alltid den slutliga riskbedömningen göras vid den punkt där vattnet tas till användning, dvs. spridarmunstycket till tvätt- och sköljningsutrustning, spridaren på bevattningssystemet etc.

TYP AV VATTENTÄKT OCH ANVÄNDNINGSSOMRÅDEN

En riskbedömning per vattentäkt ska göras (om du använder dig av t.ex. tre olika vattentäkter fyller du alltså i sammanlagt tre riskbedömningsblanketter).

När vatten från en och samma vattentäkt används för flera syften, ska alltid det användningsområde som är mest avgörande i riskbedömningen bestämma kvaliteten på det vatten som används.

Typ/benämning av vattentäkt som utvärderas: _____

☐ borrhållar	☐ annat grundvatten
☐ ytvatten; bäck, å, sjö	☐ bevattningsdamm
☐ vattenverk	☐ annat, vad _____

Användningsområden:

☐ bevattning	☐ växtskydds- eller växtvårdsmedel
☐ tvättning av produkter	☐ rengöring av utrustning, material och arbetsytor
☐ övrig städning och rengöring	☐ annat, vad _____
☐ sköljning, spritning	

RISKBEDÖMNING FÖR ALL VATTENANVÄNDNING

	Ja	Nej	Ej relevant	Riskhantering, tilläggsinformation
Hantering och lagring av sväm- och stallgödsel, slam, biogödsel samt latrin, septitank och avlopp				
Kan hanteringen eller lagringen förorsaka läckage till vattentäkten eller -källan?				Om "ja", -hur hanteras risken?
Kan kraftiga regn orsaka läckage från lagringsutrymmet?				Om "ja", -hur hanteras risken?
Andra föroreningar från omgivningen				
Kan vattentäkten förorenas av t.ex.: • Dagvatten och avrinning från vägar • Andra källor (t.ex. läckande oljetankar, industriutsläpp,) • Reningsverk • Oförsiktig spridning av växtskyddsmedel • Oförsiktig spridning av gödsel • Avfallsdeponier				Om "ja", -hur hanteras risken?
Kan vattentäkten förorenas vid översvämningar?				Om "ja", -hur hanteras risken?
Kan vattentäkten förorenas av djurspillning från fåglar eller andra djur (ex. gnagare)				Om "ja", -hur hanteras risken?
Kan betande djur komma i direkt kontakt med vattnet i närheten av uttagspunkten?				Om "ja", -hur hanteras risken?
Kan gödsel från betande djur i omgivningen förorena vattentäkten??				Om "ja", -hur hanteras risken?

RISKBEDÖMNING FÖR VATTENANVÄNDNING VID BEVATTNING

	Ja	Nej	Ej relevant	Riskhantering, tilläggsinformation
Utrustning och spridningsteknik				
Sker underhåll och rengöring av bevattningssystemet regelbundet?				Om "nej", -hur hanteras risken?
Kan rörledningarna förorenas av t.ex. gödsel, skadedjur, kemikalier, smuts eller dylikt?				Om "ja", -hur hanteras risken?
Finns det öppningar i stamledningssystemet någonstans mellan vattentäkten och bevattningspunkten?				Om "ja", -hur hanteras risken?
Kan vatten bli stillastående i systemet mellan bevattningstillfällena?				Om "ja", -hur hanteras risken?

Spolas bevattningsutrustningen igenom några minuter innan bevattning påbörjas?				Om "nej", -hur hanteras risken?
Träffar bevattningsvattnet ätliga delar av odlingsväxten?				Om "ja", -hur hanteras risken?
Kan bevattning i anslutning till skörd medföra jordstänk eller nedsmutsning?				Om "ja", -hur hanteras risken?

RISKBEDÖMNING FÖR VATTENANVÄNDNING VID SPRIDNING AV VÄXTSKYDDSMEDEL OCH VÄXTVÅRDSMEDEL

	Ja	Nej	Ej relevant	Riskhantering, tilläggsinformation
Rengörs spruta/ appliceringsutrustning efter varje behandling?				Om "nej", -hur hanteras risken?
Är vattenreservoar för påfyllning av spruta/ appliceringsutrustning täckt (skyddad mot t.ex. fåglar och skräp)?				Om "nej", -hur hanteras risken?
Kontrolleras och rengörs vattenreservoaren regelbundet för att minimera risk för förorening?				Om "nej", -hur hanteras risken?

Bedöms vattenkällan vara lämplig för angivna användningsområde/-en under den tid då uttag av vatten görs?

ja

nej

osäker

ÅTGÄRDER DÅ VATTENKVALITETEN BEDÖMS SOM OSÄKER

	Ja	Nej	Ej relevant	Riskhantering, tilläggsinformation
Har vattenprov tagits ut för hygienisk/ mikrobiologisk analys?				Om "nej", -hur hanteras risken?
Tillämpas utökad tidsfrist mellan sista bevattning och skörd?				Om "nej", -hur hanteras risken?
Används enbart vatten av dricks-vattenkvalitet vid bevattning 48 timmar eller mindre före skörd?				Om "nej", -hur hanteras risken?
Renas vattnet innan användning (t.ex. genom UV, fotokatalys, filtrering)?				Om "nej", -hur hanteras risken?

UTTAG AV PROV TILL ANALYS AV VATTENKVALITET

	Ja	Nej	Ej relevant	Riskhantering, tilläggsinformation
Har laboratoriets anvisningar för uttag och leverans av prov följts?				Om "nej", -hur hanteras risken?
Har tillräckligt många prov tagits ut för analys för att säkerställa att noterade risker kan hanteras? (se faktaruta nedan med förslag till provtagningsmetod för bevattningsvatten).				Om "nej", -hur hanteras risken?
Uppfyller vattnet de mikrobiologiska kriterierna för badvatten av utmärkt kvalitet med avseende på <i>E. coli</i> enligt HVMFS 2016:16, Bilaga 3, samt har ingen påvisad förekomst av Salmonella (Föreskriften finns som stödmaterial på www.sigill.se/allmant/stodmaterial).?				Om "nej", -hur hanteras risken?
Har orsaken till eventuella brister i den mikrobiologiska vattenkvaliteten utretts och åtgärder vidtagits?				Om "nej", -hur hanteras risken?

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING

Företagets användning av vatten har bedömts för angivna produkter och användningsområden. Bedömningen visar att:

- Inga ytterligare åtgärder behöver vidtas för att förhindra produktkontaminering från vatten
- Åtgärder angivna i checklistan behöver vidtas för att säkerställa och kontrollera risker för kontaminering av vatten

Datum:

Underskrift

Notera plats för förvaring av provtagningsresultat:

.....

FÖRSLAG PROVTAGNINGSMETOD BEVATTNINGSVATTEN

Provta så nära bevattningsrampen som möjligt
Låt pumpen vara igång i 15 min innan provtagning
Flera prov utspritt i tid ger en bättre bild av kvaliteten än ett enskilt prov
Idealiskt, ta fem enskilda prover under en 30-dagarsperiod och följ upp hygienstatus under minst en till 30-dagarsperiod under säsongen

Källa: Alsanius et al., 2010. Rädd för vatten - ta prover!